

УДК 657

Король С.Я.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри бухгалтерського обліку
Київського національного торговельно-економічного університету

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

THE NORMATIVE REGULATION OF ACCOUNTING SOCIAL RESPONSIBILITY

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано структуру нормативної бази бухгалтерського обліку соціальної відповідальності підприємства. Вивчено науковий доробок із проблем регулювання бухгалтерського обліку та соціальної відповідальності бізнесу. Розглянуто роль міжнародних стандартів у бухгалтерському праві. Визначено рівні регулювання бухгалтерського обліку. Запропоновано ознаки для класифікації та характеристики нормативних документів.

Ключові слова: бухгалтерський облік, соціальна відповідальність бізнесу, нефінансова звітність, нормативні документи, рівні регулювання, класифікація нормативних документів, міжнародні стандарти.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализирована структура нормативной базы бухгалтерского учета социальной ответственности предприятия. Изучены научные публикации по проблемам регулирования бухгалтерского учета и социальной ответственности бизнеса. Рассмотрена роль международных стандартов в бухгалтерском праве. Определены уровни регулирования бухгалтерского учета. Предложены критерии для классификации и характеристики нормативных документов.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, социальная ответственность бизнеса, нефинансовая отчетность, нормативные документы, уровни регулирования, классификация нормативных документов, международные стандарты.

ANNOTATION

The article discusses and analyzes the structure of accounting social responsibility of enterprises regulatory. It was studied the scientific achievements of the problems of accounting and corporate social responsibility. It was discussed the role of international standards in the structure of the accounting law. It was determined the levels of accounting. It was proposed a sign for the classification and characteristics of regulations.

Keywords: accounting, social responsibility of business, non-financial reporting, regulations, levels of regulation, classification of regulations, international standards.

Постановка проблеми. Регулювання обліку соціальної відповідальності підприємства та нефінансової звітності представляє собою систему нормативних документів, які є основою визначення принципів, правил, норм і методик формування даних для задоволення інформаційних інтересів користувачів – зацікавлених сторін як носіїв економічних інтересів.

Незважаючи на те що у правовому аспекті бухгалтерський облік почав формуватися ще у Вавилоні (Закони Хаммурапі, 1790–1752 рр. до н. е.), практика бухгалтерського обліку розвивалась у довільний спосіб до середини XIX ст., коли постало питання про регламентацію професійної діяльності бухгалтерів [1, с. 25, 282]. Радикальні зміни розпочались у 1960-х роках із появою великих концернів і транснаціональних

корпорацій, які вимагали консолідації звітності, транскордонного погодження бухгалтерської методології та звітності, складеної за однією методикою. Вслід за формуванням систем обліку у економічно розвинених (США, Великобританія, ФРН, Франція, Швеція, Бельгія, Данія, Люксембург) були розроблені національні, а згодом і міжнародні стандарти, які пропонували вирішення складних методологічних проблем. Важливо підкреслити, що в цей період на практиці різко зросло число користувачів облікової інформації, що згодом зумовило потребу в юридичній нормалізації та міжнародній гармонізації бухгалтерського (фінансового) обліку. Подібні тенденції спостерігаємо і в Україні, яка в результаті політичних і соціально-економічних перетворень отримала у спадок від Радянського Союзу суворо регламентовану систему обліку соціалістичного типу [2]. Проведений аналіз історії виникнення та становлення системи правового регулювання бухгалтерського обліку переконує, що на неї безпосередньо впливають стан і розвиток суспільно-економічної структури країни, а також бухгалтерські традиції, яким відповідає стан економічної думки та соціально-економічної системи країни.

На практиці бухгалтерський облік ведеться в певному правовому полі, тобто підпадає під дію цілого ряду нормативних документів, які прямо чи опосередковано регламентують ведення обліку загалом чи окремих його об'єктів. На разі актуальною є їх систематизація і узгодження нормативної бази бухгалтерського обліку соціальної відповідальності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у становлення і удосконалення нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку в Україні зробили С.Ф. Голов, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, В.М. Пархоменко, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Л.П. Сук, Л.В. Гуцаленко, Т.Г. Маренич, В.П. Пантелеєв, Н.І. Петренко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець та інші автори.

Заслужують на увагу різні підходи до систематизації нормативної бази бухгалтерського обліку. М.С. Пушкар і М.Т. Щирба [3, с. 41], Л.К. Сук і П.Л. Сук [4, с. 28–30], Н.І. Пилипів [5], Т.Б. Кувалдіна та С.Є. Метелев [6, с. 68], О.Г. Сокіл [7, с. 110] пропонують ранжування нормативних документів за двома-чотирма рівнями регламентації, найвищим з яких

є державний. С.В. Івахненко [8], В.О. Озеран і Т.В. Попітїч [9, с. 95], Я.В. Олійник [10, с. 127], В.М. Пархоменко [11, с. 7], О.Г. Сокил [7, с. 112], Ю.М. Тимошенко [12] та ін. основну увагу приділяють саме державному регулюванню бухгалтерського обліку та деталізують його за видами документів або органами влади, які їх видають. І тільки деякі вказують як окремий рівень регулювання бухгалтерського обліку на нормативні документи міжнародної (В.В. Король [13, с. 272]) та регіональної юрисдикції (зокрема, європейської, тихоокеанської і т.п. наводить В.С. Семйон [14, с. 394]).

Доволі специфічну п'ятирівневу ієрархію нормативних документів у сфері корпоративної соціальної відповідальності запропонував О.О. Дерев'янченко [15, с. 35–37]. Наведений автором підхід ураховує міжнародну практику, проте окремі його аспекти, які властиві, наприклад, країнам європейського простору, не відповідають вітчизняній практиці з її структурою нормативного регулювання, зокрема, у сфері соціальної відповідальності бізнесу та бухгалтерського обліку.

Передбачений в Україні рівень імплементації МСФЗ, на думку Т.М. Сльозко і О.І. Мазної, дає підстави розглядати їх як альтернативу національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку [16, с. 28–30]. Такий підхід не передбачає виділення міжнародного рівня регламентації бухгалтерського обліку.

М.С. Пушкар, М.Т. Щирба та В.С. Семйон використовують геополітичний підхід. Проте, на нашу думку, нормативні документи з питань соціальної відповідальності бізнесу та бухгалтерського обліку відносно великих регіонів та угруповань країн слід розглядати не у геополітичному, а у міжнародному аспекті.

Найбільш розгорнуту і коректну структуру нормативних документів запропонував В.А. Дерій [17, с. 80]. Серед шести рівнів (видів) регуляторів учений наводить і міжнародний, і регіональний, проте на відміну від В.С. Семйона та О.О. Дерев'янченко пов'язує останній з органами обласного і районного державного управління. Таке рішення є більш правильним з точки зору регулювання діяльності підприємств та її бухгалтерського обліку в Україні.

Окремі проблеми регулювання соціальної відповідальності підприємств і її обліку досліджують О.М. Алігаджієва [18], Ю.С. Братішко і О.В. Посилкіна [19], О.С. Герасименко [20], О.О. Дерев'янченко [15], І.В. Жиглей [21], В.С. Карагод [22], Н.В. Марущак [23], Т.Н. Соловей [24], В.К. Домницька, В.І. Жогло, В. Новіков [25] та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Вагомий науковий доробок із проблем регулювання бухгалтерського обліку не пропонує рішення, яке б ураховувало весь комплекс нормативних документів. Існує необхідність уточнення структури нормативної бази та узгодження вимог її складових за рівнями

та сферою регулювання з урахуванням цілого ряду чинників як основи її удосконалення та практичного застосування.

Мета статті полягає у побудові ієрархії та визначенні сфери впливу нормативних документів як основи обґрунтування методології і організації бухгалтерського обліку соціальної відповідальності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складність нормативної бази бухгалтерського обліку зумовила різні варіанти її структуризації. На особливу увагу заслуговують міжнародні нормативні документи. Щодо них, то окремі дослідники висловлюють певні застереження. Наприклад, Г.Г. Кірейцев, В.С. Литвиненко, Н.Я. Мавріна вважають, що впровадження в Україні П(С)БО призвело до нівелювання особливостей національного економіки, а повне виконання вимог МСФЗ хоч і забезпечить інформаційні потреби глобального управління, але погіршить можливості облікового обслуговування керівників вітчизняних підприємств [26, с. 49]. У зв'язку з цим В.С. Литвиненко звертає увагу на необхідність пошуку балансу у нормативно-правовому забезпеченні бухгалтерського обліку, а саме: визначити, які питання повинні регламентуватися на міжнародному, які на національному, регіональному чи галузевому рівнях, а які віддати на розсуд суб'єкта господарювання [27].

На нашу думку, має місце змішування понять. Відповідно до МСБО 1 «Подання фінансової звітності» та Концептуальної основи фінансової звітності, ця звітність призначена задовольняти потреби в першу чергу зовнішніх користувачів (власників, інвесторів, кредиторів, органів державної влади), які не можуть вимагати від суб'єкта господарювання скласти звітність згідно з їхніми інформаційними потребами [28, п. 7; 29] або, іншими словами, на захист їх економічних інтересів. Здійснювати облікове обслуговування керівників підприємств, які не тільки можуть, але й вимагають потрібну їм облікову інформацію, призначена інша, управлінська, звітність, яка регулюється внутрішніми нормативними документами. Що ж до балансу у нормативно-правовому забезпеченні бухгалтерського (зокрема, фінансового і податкового) обліку та звітності, він достатньо чітко визначений вітчизняним законодавством: Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Податковим кодексом України та ін.

Не можемо погодитись із В.В. Євдокимовим у тому, що «інформація бухгалтерського обліку за вимогами МСФЗ позбавляє облік можливостей виконувати свою соціальну функцію» [30, с. 13]. Якщо розуміти соціальну функцію у визначенні Леоте і Гільбо як співвіднесення класових інтересів [1, с. 148], то слід зазначити, що її не виконував і бухгалтерський облік у СРСР [2]. Окрім того, в основу МСФЗ закладений «суспільний

договір», який передбачає наступне: суспільство як єдине джерело влади в державі (відповідно до Конституції) делегує їй свою владу і надає ринку можливість функціонувати, а бізнес бере на себе зобов'язання перед суспільством, зокрема, щодо надання звітності про свою економічну діяльність. Ця звітність повинна надаватися не тільки акціонерам і кредиторам, але й найманим працівникам та іншим зацікавленим сторонам. У підсумку, будучи публічною, звітність надається всьому суспільству в цілому [31, с. 150–151]. Безумовно, стандарти бухгалтерського обліку як інструмент перерозподілу добробуту мають політичний аспект [32, с. 200]. При цьому одним з головних завдань держави є контроль виконання бізнесом зобов'язань за «суспільним договором». Таким чином, МСФЗ створюють об'єктивні умови для реалізації бухгалтерським обліком його соціальної функції. Її виконання залежить від зовнішніх суб'єктивних факторів (органів державної влади, адміністрації підприємства та професійних бухгалтерських організацій).

На особливу увагу заслуговує взаємозв'язок нормативних документів із теорією бухгалтерського обліку. О.М. Гнезділова ставить питання: «На яких же стандартах повинна ґрунтуватися сама облікова теорія – на вітчизняних чи міжнародних?» і дає відповідь: «Допускаємо як можливість, так і необхідність при реформуванні теорії бухгалтерського обліку використання як національних (вітчизняних), так і міжнародних стандартів» [33]. Уважаємо некоректним таку постановку питання. Як відомо, теорія бухгалтерського обліку узагальнює практику, ураховує у своєму розвитку запити користувачів облікової інформації і продукує засоби їх задоволення. Або, іншими словами, як зауважує Н.Л. Правдюк, вона «має здатність адаптуватися до потреб практики» [34, с. 138] і для надання користувачам обробленої певним чином та систематизованої фінансової інформації пропонує відповідні регламенти. Стандартизація обліку має практичне спрямування і саме у цьому контексті передбачає розробку та впровадження єдиних методологічних засад оцінки та відображення інформації у фінансових звітах окремих суб'єктів господарювання.

Загальний підхід до структуризації законодавства передбачає два варіанти:

1) вертикальну структуру (ієрархії нормативних документів за юридичною силою або суб'єктами правочину) – Конституція України, закони, підзаконні нормативно-правові акти та чинні міжнародні договори, які були ратифіковані ВР України і стали частиною національного законодавства;

2) горизонтальну структуру (ієрархії нормативних документів за галузевою ознакою), яка застосовується до державних нормативних актів [35].

До горизонтальної структури законодавства відносяться, зокрема, господарські, екологічні,

трудова, митні, фінансові та інші галузеві права, які мають опосередкований вплив на сферу обліку. Наприклад, зміна підприємством виду економічної діяльності зумовлює зміну «галузевої» частини нормативної бази і, як наслідок, зміну об'єктів обліку.

Спеціальна література з правознавства, розглядаючи цю структуру законодавства, традиційно залишає поза увагою нормативні документи, які прямо стосуються бухгалтерської діяльності (за виключенням податкового права). Разом з тим ця складова вітчизняного законодавства представляє собою розгалужену систему нормативних документів, які можна визначити як бухгалтерське право [1, с. 332; 6; 11, с. 8–11; 31; 36, с. 40; 37, с. 180–181]. Проведене дослідження підтверджує правильність підходу О.О. Сухаревої [31, с. 154] щодо до сфери бухгалтерського права, яка безпосередньо стосується організації та ведення бухгалтерського обліку. Існує в Україні бухгалтерське право в цілому дозволяє здійснювати бухгалтерський облік на підприємстві. Проте воно не враховує особливості його діяльності, зокрема, у статусі соціально відповідального суб'єкта господарювання. Зазначене зумовлює необхідність синтезу нормативних документів, що представляють різні види законодавства, у тому числі господарського, податкового, облікового, у сфері соціальної відповідальності та ін., з метою регулювання бухгалтерського обліку соціальної відповідальності суб'єкта господарювання. При цьому вважаємо правомірним застосування підходи, властиві іншим галузям законодавства, для характеристики нормативних документів із бухгалтерського обліку і, зокрема, соціальної відповідальності.

Нормативні документи із соціальної відповідальності накладаються на загальну для всіх суб'єктів господарювання систему нормативних документів першої та другої груп і впливають на формування внутрішніх нормативних документів з обліку соціальної відповідальності на підприємстві. При формуванні методологічних та організаційних засад обліку соціальної відповідальності необхідно виходити з визначення її сутності, форм, організації та вимог щодо надання звітності. Уважаємо, що застосування індуктивного підходу до нормативної бази сприятиме формуванню концепції обліку соціальної відповідальності, яка на практиці допоможе налагодити діалог із зацікавленими сторонами, а в перспективі забезпечить зростання соціально-економічної ефективності діяльності та конкурентоспроможності підприємства.

Серед інших доробок виділимо публікацію Ю.С. Братішко та О.В. Посилкіної. Автори вказують на те, що визначення комплексу регуляторів соціальної відповідальності підприємства включає, крім міжнародного, національного і галузевого, так званий *ринковий* рівень регулювання. На цьому рівні, на думку дослідників, регулювання здійснюється зміною ринкової

кон'юнктури, появою нових економічних інтересів у споживачів продукції (послуг), зміною платоспроможності населення і т. ін. [19, с. 227]. Отже, Ю.С. Братішко і О.В. Посилкіна розглядають лише зовнішні регулятори соціальної відповідальності суб'єкта господарювання, але на відміну від інших ураховують важливу групу чинників. На відміну від інших регуляторів останні знаходяться поза юридичною ієрархією і відрізняються неформальним характером. Слід звернути увагу на характер їх впливу: пряме на прийняття рішення управлінським персоналом підприємства, у системі бухгалтерського обліку – лише в управлінському обліку.

Проте бухгалтерське право є динамічним і реагує на зміну соціально-економічних відносин. Уже сьогодні процеси глобалізації та інтеграції сучасного суспільства висувають принципово нові вимоги до інформаційної системи управління підприємством. Набуває актуальності завдання його вдосконалення, зокрема, пошук «балансу» між регуляторами соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу та бухгалтерським правом. Для цього пропонуємо провести їх аналіз за системою ознак.

Характеристика регуляторів, які визначають методологію та організацію бухгалтерського обліку соціальної відповідальності та нефінансової звітності, наведена в табл. 1.

Аналіз нормативних документів за представленою в таблиці системою ознак свідчить про унікальність регуляторів обліку соціальної відповідальності. В цілому на діяльність підпри-

ємств, незалежно від їх ставлення до Глобального договору ООН і політику у сфері соціальної відповідальності, поширюється вплив базових зовнішніх нормативних документів імперативного, рекомендаційного та заохочувального характеру, які оформлені в офіційному порядку і в якості об'єктів розглядають господарську діяльність підприємства, її облік і звітність. Ступінь їх визначеності переважно є абсолютним. Відносний рівень визначеності, допустимий для зовнішніх регламентів, потребує абсолютного визначення через внутрішні нормативні документи.

У питаннях обліку соціальної відповідальності та нефінансової звітності підприємства керуються нормативними документами, які можна поділити на дві групи: 1) зовнішні, формальні, диспозитивного характеру з відносним ступенем визначеності; 2) внутрішні документи імперативного характеру, які можуть мати формальний і неформальний статус і є абсолютно визначеними.

До першої групи відносяться міжнародні нормативні документи, у тому числі імплементовані в Україні. Натомість соціальна політика підприємства, кодекс корпоративної етики та наказ про облікову політику підприємства належать до другої групи.

Висновки. Інститут соціальної відповідальності є узагальнюючим чинником, що формує національну модель соціальної відповідальності бізнесу і відображає вплив у першу чергу державних і регіональних нормативних документів базового призначення. Проте з метою орга-

Таблиця 1

Класифікація регуляторів обліку соціальної відповідальності

Ознака групування	Види регуляторів	Коротка характеристика нормативних документів
За призначенням	Базові	стосуються всіх підприємств; мають загальне призначення
	Спеціальні	орієнтовані на окремі підприємства, визначені за певною ознакою (наприклад, дотримуються принципів соціальної відповідальності)
За походженням (рівнем регулювання)	Зовнішні	міжнародні, державні та регіональні нормативні документи та спеціального призначення
	Внутрішні	підготовлені підприємством для внутрішнього використання загального та спеціального призначення
За методом правового регулювання, форма закріплення бажаної поведінки суб'єктів	Імперативні	обов'язкові до виконання, прямо наказують правила поведінки, не допускають відхилень від переліку прав і обов'язків суб'єктів
	Рекомендаційні	установлюють варіанти бажаної поведінки суб'єктів; необов'язкові для виконання
	Диспозитивні	вказують варіант бажаної поведінки, який стає обов'язковим за умови згоди суб'єкта
	Заохочувальні	установлюють заходи заохочення за бажаний варіант поведінки суб'єктів
За статусом	Формальні	оформлені у встановленому офіційному порядку
	Неформальні	не оформлені офіційними нормативними документами
За ступенем визначеності	Абсолютні	установлюють вимоги з вичерпною конкретністю і повнотою
	Відносні	не містять повних, вичерпних вказівок на умови та зміст діяльності суб'єкта
За сферою регулювання	Господарська діяльність	містять загальні та галузеві вимоги та рекомендації до організації та провадження діяльності суб'єктом господарювання
	Соціальна відповідальність	відображають рекомендації та вимоги щодо організації, управління та звітування у сфері соціальної відповідальності
	Облік і звітність	визначають варіанти організації та методики обліку господарської діяльності підприємства

нізації та управління господарською діяльністю соціально відповідальні підприємства переважно керуються міжнародними нормативними документами диспозитивного характеру. Разом з тим організація та здійснення бухгалтерського обліку соціальної відповідальності та формування нефінансової звітності пов'язані з виконанням вимог відповідних вітчизняних нормативних документів загального та спеціального призначення, які можуть мати як імперативний, так і диспозитивний характер.

Важливу роль у поширенні практики соціальної відповідальності та підвищення її рівня відіграють заохочувальні норми законодавства (зокрема податкового), а також імплементація міжнародних регламентів. Однією з основних проблем регулювання залишається відсутність методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку соціальної відповідальності підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Соколов Я.В. Бухгалтерский учет от истоков до наших дней: [учеб. пособ. для вузов]. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
- Король С.Я. Бухгалтерський облік в ЄСРП: соціально відповідальний аспект / С.Я. Король // Молодіжний економічний дайджест. – 2015. – № 2–3. – К.: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2015. – С. 21–28.
- Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики: [монографія] / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с.
- Сук Л.К. Організація бухгалтерського обліку: [підручник] / Л.К. Сук, Л.П. Сук. – К.: Каравела, 2015. – 624 с.
- Пилипів Н.І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах: [монографія] / Н.І. Пилипів. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. – 364 с.
- Кувалдина Т.Б., Метелев С.Е. Нормативное регулирование бухгалтерского учета / Т.Б. Кувалдина, С.Е. Метелев // Закон и право. – 2006. – № 4. – С. 67–70.
- Сокіл О.Г. Нормативно-регуляторні аспекти сучасного обліку сільськогосподарських підприємств / О.Г. Сокіл // Зб. наук. праць ВНАУ. Серія «Економічні науки». – 2012. – № 4(70). – С. 108–114.
- Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [навч. посіб.] / С.В. Івахненко; 3-є вид., виправл. і доп. – К.: Знання, 2006. – 350 с.
- Озеран В.О., Попітich Т.В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку у споживчій кооперації / В.О. Озеран, Т.В. Попітich // Торівля, комерція, підприємництво: зб. наук. праць; редкол.: В.В. Апопій, П.О. Куцик, В.О. Шевчук [та ін.]. – Львів: Львівська комерційна академія, 2014. – Вип. 16. – С. 92–98.
- Олійник Я. В. Правові імперативи розвитку організації бухгалтерського обліку в Україні в системі макроекономічного управління / Я.В. Олійник // Проблеми економіки. – 2013. – № 1. – С. 124–129.
- Пархоменко В.М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: методологічне та нормативне забезпечення: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.06.04 / В.М. Пархоменко; Ін-т аграр. економіки УААН. – К., 2002. – 19 с.
- Тимошенко Ю.М. Сучасний стан законодавчого регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств в Україні / Ю.М. Тимошенко // Аспекти соціально-економічного розвитку транзитивної економіки: [монографія]. – Умань: Вид-ць Сочинський, 2011. – Ч. 2. – 278 с.
- Король В.В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку операцій з давальницькою сировиною / В.В. Король // Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: зб. мат. IX Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лютого 2015 р.). – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – С. 271–274.
- Семйон В.С. Правове регулювання обліку та звітності в Україні та Угорщині: порівняльний аспект / В.С. Семйон // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз»; відп. ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – Вип. 3(12). – С. 393–406.
- Деревянченко А.А. Социальная ответственность в системе корпоративного управления: автореф. ... д-ра соц. наук: спец. 22.00.08 / А.А. Деревянченко; Академия труда и социальных отношений. – М., 2006. – 52 с.
- Сльозко Т.М., Мазіна О.І. Організація обліку: [навч. посіб.] / Т.М. Сльозко, О.І. Мазіна. – К.: КНТЕУ, 2014. – 368 с.
- Дерій В.А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат і доходів підприємства / В.А. Дерій // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2010. – Вип. 2. – С. 77–83.
- Алигаджиева Е.М. Эколого-социальный учет и анализ корпоративной отчетности в условиях МСФО: автореферат дис. ... к. э. н.: спец. 08.00.12 / Е.М. Алигаджиева; ГОУ ВПО «Орловский государственный технический университет». – Орел, 2010. – 24 с.
- Bratishko Yu.S., Posilkina O.V. Formation of system of social responsibility of pharmaceutical business in: The new role of marketing and communication technologies in business and society: global and local aspects / Ed. by Y. S. Larina. Publishinghouse «BREEZE», Montreal, Canada, 2015. – Ch. 3.1. – P. 224–237.
- Герасименко О. Соціальний облік та нефінансова звітність як інструменти реалізації соціальної відповідальності / О. Герасименко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 137. – С. 39–42.
- Жиглей І.В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності: теорія, методологія, організація: автореф. дис. ... д. е. н.: спец. 08.00.09 / І.В. Жиглей; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2011. – 36 с.
- Карагод В.С. Принципы и стандарты корпоративного социального учета и отчетности / В.С. Карагод // Международный бухгалтерский учет. – 2007. – № 8(104). – С. 14–21; № 9(105). – С. 16–23.
- Марущак Н.В. Ефективність соціальної відповідальності ТНК: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.02 / Н.В. Марущак; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2014. – 21 с.
- Соловей Т.Н. Формирование финансовой отчетности социально активной фирмы экономики: автореф. дис. ... к. э. н.: спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Т.Н. Соловей. – СПб., 2014. – 25 с.
- Домницька В. Аналіз нормативних документів щодо соціальної відповідальності організації / В. Домницька, В. Жогло, В. Новіков // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2010. – № 6. – С. 13–17.
- Кірейцев Г. Вплив глобалізації економіки на розвиток системи обліку в Україні / Г. Кірейцев, В. Литвиненко, Н. Мавріна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 4. – С. 47–53.

27. Литвиненко В.С. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в умовах глобалізації економіки / В.С. Литвиненко // Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: зб. мат. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лютого 2015 р.). – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – С. 93–95.
28. МСБО 1 «Подання фінансової звітності»: IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_013.
29. Концептуальна основа фінансової звітності: IASB; Стандарт, Міжнародний документ, Концепція від 01.09.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009/page.
30. Євдокимов В.В. Концепція інтегрованої системи бухгалтерського обліку: теорія, методологія, організація: автореф. дис. ... д. е. н.: спец. 08.00.09 / В.В. Євдокимов; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2011. – 37 с.
31. Сухарева О.А. Экономико-правовые основы становления бухгалтерского права как самостоятельной отрасли права / О.А. Сухарева // Аудит и финансовый анализ. – 2007. – № 4. – С. 150–173.
32. Мэтьюс М.Р., Перера М.Х.Б. Теория бухгалтерского учета: [учебник] / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера; пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
33. Гнезділова О.М. Аналіз тенденцій розвитку теорії бухгалтерського обліку / О. М. Гнезділова // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2014. – № 3. – С. 53–56.
34. Правдюк Н.Л. Вплив теорії бухгалтерського обліку на поліпшення якості економічної інформації / Н.Л. Правдюк // Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: зб. мат. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лютого 2015 р.). – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – С. 137–140.
35. Кунченко-Харченко В.І. Правознавство: [навч. посіб.] / В.І. Кунченко-Харченко, В.Г. Печерський, Ю.Ю. Трубін. – К.: Кондор, 2011. – 476 с.
36. Пушкар М.С. Розробка систем обліку: [навч. посіб.] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 198 с.
37. Петрук О.М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: [монографія] / О.М. Петрук. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с.